

Egy „dél-dunántúli szellemi csomópont”¹

Dedikált könyvek Tüskés Tibor könyvtárából (Tüskés Tiborné hagyatékában)

TÜSKÉS Anna

Bevezető

Tüskés Tibor (1930–2009) középiskolai tanár, író, kritikus, irodalomtörténész, szerkesztő könyvtára több részből rekonstruálható. Első feleségével, *Tüskés Tiborné Szemes Annával* (1930–2020) közösen több évtizeden át módszeresen gyarapított könyvtárukat az 1989-es váláskor kettéválasztották. Ez a szétválasztás részben *ad hoc* jelleggel zajlott, a felek igényei és megegyezése szerint. Az egykori teljes könyvtárról nincsenek pontos adatok, mert a könyvek egy része Tüskés Tibor halála után második feleségétől antikvár (Mike és Társa) forgalomba került.² Nagypám még életében sok könyvet adományozott nagykanizsai *alma matere*, a volt piarista gimnázium, ma Bathány Lajos Gimnázium időközben róla elnevezett könyvtárának két részletben, továbbá szülőhelye, a szántódi Tüskés Tibor Községi Könyvtár részére. Tanulmányomban a 2020. augusztus 23-án elhunyt

Nagypám, Tüskés Tiborné tulajdonában maradt hagyatéki könyvtárrész 1989-ig megjelent dedikált köteteit mutatom be, ami a maga töredékességében is képet ad Nagyszüleim egykori kapcsolatrendszeréről.³ Azokat a Tüskés Tibornak és/vagy Tüskés Tibornénak szóló dedikációkat ismertetem, melyek írója vagy a könyvek szerzője, fordítója, szerkesztője, elő- vagy utószóírója (néhány esetben a szerző özvegye) az alkotó, akiről a könyv szól, akinek a képzőművészeti alkotásait a kötet tartalmazza, vagy akihez a kiadvány valamilyen módon kapcsolódik. A dedikált száznegyvenhat kiadványból huszonnyolc első borítójának belső oldalán szerepel beragasztva Tüskés *Diskay Lenke* tervezte ex librise, ami azt mutatja, hogy nem következetesen használta. A hagyatéki könyvtárrész Tüskés Tiborral kapcsolatba hozható fő részei: magyar és világirodalom, irodalomtörténet, szociográfia, képzőművészet, művészettörténet, zene- és filmtörténet, útikönyvek.

A dedikációkból megismerhető kapcsolatok és találkozások számos ponton kiegészítik Tüskés Tibor elsősorban írásaiból és levelezéseiből feltérképezhető irodalmi, képzőművészeti tájékozódását. Néhány kapcsolatra kizárólag ezekből az ajánlásokból lehet következtetni. Más kapcsolatok azért nem jelentkeznek dedikált könyvekben, mert nem papíron megjelenő művészeti ágak művelőjéhez fűződnek, s más típusú tárgyakkal, alkotásokkal dokumentálhatók. Ezt *Martyn Ferenc* személyével lehet illusztrálni: ő egyszerre a „pécsi műhely” tagja és a Tüskés-házaspár képzőművész barátja 1986-ban bekövetkezett haláláig, akinek Tüskés számos tanulmányt szentelt,⁴ de engem is elvitt hozzá látogatóba hároméves koromban, 1984 októberében.

A közös könyvtár kialakításának és összetételének megértéséhez érdemes vázlatosan felidézni a házaspár kapcsolatának és harmincöt évi közös életének szakmai történetét.⁵ Tüskés Tibor és Szemes Anna gyermekkoruk városában, Nagykanizsán ismerkedtek meg. A Szántódon született Tüskés Tibor itt végezte alap- és középfokú iskolai tanulmányait az Állami Elemi Népiskolában és a piarista gimnáziumban, Szemes Anna itt született, nevelkedett és végezte iskoláit az elemi népiskolában, a Notre Dame Leánygimnáziumban, majd a Leánylíceumban,⁶ végül a piarista gimnáziumban, melyben a háború után lányok is tanulhattak. Itt ismerkedtek meg Nagyszüleim, itt érettségiztek 1948-ban, és egyszerre kezdték és végezték el Pázmány Péter Tudományegyetem, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar magyar-történelem szakát, ahol 1952-ben kaptak diplomát. Ezután Tüskés a dombóvári Gógös Ignác Gimnáziumban tanított egy évet, Szemes Anna a pécsi Cséti Ottó Bányaipari Technikumban négy évet 1956-ig. 1953-ban kötöttek házasságot. Tüskés 1953–1973 között a pécsi Janus Pannonius Gimnázium tanára, 1973-tól mintegy másfél évtizeden keresztül előbb a Pécsi Városi Könyvtár, majd a Baranya Megyei Könyvtár munkatársa. Tüskés Tiborné 1956-tól 1984-ig a Leőwey Klára Gimnázium tanára, 1984-től 1988-ig a Baranya Megyei Pedagógiai Intézet munkatársa.

Mindkettejük irodalomtanítási módszerében az írói életművek megismertetését kiegészítette az életrajz színhelyeinek felkeresése, dokumentumainak összegyűjtése és bemutatása.⁷ Ezt célozta – többek között – kortárs írók meghívása rendhagyó irodalomórákra, az irodalmi osztálykirándulások, az irodalmi szakkörben végzett munka, az aktuális (Pécshez is kötődő) írói évfordulókhöz kapcsolódó kiállítások,

valamint a pécsi irodalmi emlékhelyek felkeresése és megjelölése emléktáblával. Noha két különböző gimnáziumban tanítottak, módszereik közel álltak egymáshoz, s rendszeresen megosztották egymással tanári tapasztalataikat. Tüskés gyakran részt vett a Leőwey Klára Gimnázium irodalmi kirándulásain. Könyvtárosi pályaszakaszra idején is tartott rendhagyó irodalomórákat: így például 1979 októberében a pécsi Kodály Gimnáziumban *Weöres Sándor* verseiről, 1988 májusában a dombóvári Gógös Ignác Gimnáziumban *Illyés Gyuláról*.⁸ A házastársak szoros munkatársi kapcsolatát tanúsítja Tüskés öt könyvében a feleségének szóló dedikáció, melyek közül kettőben közvetlen utalás van szoros együttműködésükre: „munkatársamnak”, „munkámban segítőknek”. A tanulmány online változatának függelékében (*A dedikált kötetek jegyzéke*) közölt ajánlások egy része csak innen megismerhető információt hordoz: egy-egy kapcsolat bizonyítéka, s olykor annak természetére is rávilágít. A mintegy százötven dedikáció között vannak olyanok, amelyek személyes találkozást, közösen átélt eseményt emlitenek, és vannak többé-kevésbé sablonos ajánlások is. A dedikációk általam kialakított hét csoportjának vizsgálata kirajzolja Tüskés szakmabeli és azon kívüli kapcsolati hálójának körvonalait az 1989-ig terjedő időszakban.⁹ A hét csoporton belül a dedikálók kapcsolatát Tüskéssel a nevük abc-sorrendjében mutatom be a jobb áttekinthetőség érdekében.

A pécsi műhely

Arató Károly (1939–1992) pécsi költő, műfordító és *Bertha Bulcsu* (1935–1997) író, publicista Tüskés legbelső szakmai pécsi köréhez tartozott,¹⁰ melyről 1960-ban így írt *Fodor Andrásnak*: „mi néhányan »fiatalok«, Bulcsu, Arató – szeretnénk valamit csinálni”.¹¹ Aratóval közletről követték egymás munkásságát, kritikát, recenziót írtak egymás műveiről. Tüskés Arató halála után is ápolta a költő emlékét, portrét írt róla.¹² Bertha 1958-ban találkozott először Tüskéssel, de közös élményük volt a nagykanizsai gyermekkor; a Balaton szeretete is összekötötte őket.¹³ Aratóhoz hasonlóan Tüskés legbelső szakmai és baráti köréhez tartozott az 1960-as évektől kezdve. Rendszeresen közöltek egymás műveiről kritikát; Bertha hosszú interjú készített Tüskéssel.¹⁴ Az itt közölt dedikációk az 1980-as évek elejéről származnak.

Az 1943-tól Pécsen élt *Bárdosi Németh János* (1902–1981) költő, író, szerkesztővel Tüskés Pécsre kerülésekor, 1956 tavaszán ismerkedett meg.¹⁵ Kölcsönösen írtak egymás könyveiről kritikákat. Bárdosi

Németh a Tüskés-család gyermekeit ismerte, szerette, ezt tanúsítja – többek között – a *Tüskés Gábornak ajánlott kötet*.¹⁶

Csorba Győző (1916–1995) pécsi költő, műfordítóval a *Jelenkor* szerkesztőségében, majd a Baranya Megyei Könyvtárban kollégák voltak, ugyanakkor egymás legbelsőbb baráti köréhez tartoztak.¹⁷ Három dedikált könyv található Csorbától ebben a könyvtárrészben: egy Tüskésnek, egy Tüskés Tibornénak és egy mindkettőjüknek ajánlva. A Tüskés Tibornénak szóló 1986-os ajánlás megemlíti egy kiállítást, amely bizonyos értelemben folytatta a Leőwey Klára Gimnáziumban magyar íróknak szentelt kiállítás-sorozatot: 1986 novemberében Tüskés Tiborné Csorba 70. születésnapja alkalmából rendezett kiállítást a Baranya Megyei Pedagógiai Intézetben.

Hamar Imre (1936) újságíró, szerkesztő, író kapcsolata Tüskéssel feltehetően 1959–1963 között volt a legintenzívebb, amikor Hamar a pécsi *Dunántúli Napló* újságírójaként rendszeresen beszámolt a Tüskéssel kapcsolatos hírekről¹⁸ és a *Jelenkor* folyóirat új számairól.¹⁹ Két dedikált kötete és Tüskéssel készített interjúja tanúsítja,²⁰ hogy később is kapcsolatban maradtak.²¹

Pákolitz István (1919–1996) író, költő Tüskés főszerkesztősége idején és utána is a *Jelenkor* munkatársa. Tüskés Pákolitznak számos könyvéről írt kritikát 1958-tól, többek között a könyvgyűjteményben szereplő *Schiller*-fordításról.²²

A pécsi költő, műfordító **Rajnai László** (1924–2001) a *Jelenkor* rendszeres szerzője 1962-től. Számos recenziót írt Tüskés könyveiről, Tüskés érzékletes portrét írt róla.²³ Kapcsolatuk folyamatos volt az évtizedek során.

A könyvtáros, műfordító **Szász Levente** (1926–1986) 1964-től a Pécs Városi Könyvtárban dolgozott, ahol az 1970-es években kollégák voltak Tüskéssel. A magyar–finn kapcsolatok és a finn irodalom szaktekintélye az 1976-ban megjelent, „*Jelet rakj az úton végig*” : *A finnek irodalma* című könyvét ajánlotta Tüskésnek.

Telegdi Polgár István (1918–1987) író, műfordító, újságíró, szerkesztő, kritikus az 1950-es években a Pécsi Nemzeti Színháznál segédrendező és dramaturg volt. 1952-től film-, színházi és irodalmi kritikákat írt a *Dunántúl* és a *Kortárs* című folyóiratokba. Bizonyosan gyakran találkozott Tüskéssel, aki 1957-től maga is írt kritikákat a Pécsi Nemzeti Színház bemutatásairól. Telegdi Polgár 1958-ban kezdett modern olasz regényeket magyarra fordítani, ezekből egy dedikált példányt tartalmaz a könyvtárrész.

Thiery Árpád (1928–1995) író, újságírónak három könyvéről írt kritikát Tüskés, többek között a könyvtárrészben őrzött *Királynék városa* címűről, amely a *Magyarország felfedezése* című sorozatban látott napvilágot 1981-ben. Thiery 1957-ben a *Közép-dunántúli Napló* rovatvezetője, 1960-ban a *Dunántúli Napló* munkatársa, ahol együtt dolgozott Bertha Bulcsuval és *Lázár Ervinnel*.

Az 1950-es évek második és a '60-as évek első felében a *Jelenkor* szerkesztése kapcsán megismert költők, írók, műfordítók, irodalomtörténészek

Albert Gábor (1929–2017) író, műfordító, könyvtárossal az 1960-as évek elejétől biztosan ismerték egymást és követték egymás munkásságát: 1961-ben és 1963-ban közölte novelláját a *Jelenkor*.²⁴ A könyvtárrészben szereplő, Albert által dedikált könyvről Tüskés kritikát írt,²⁵ ahogy Albert további – korábbi és későbbi – könyveiről is, de azok a könyvek nincsenek meg ebben a könyvtárrészben.

A költő, író, esszéista, irodalomtörténész, tudógyógyász szakorvos **Beney Zsuzsát** (1930–2006) a *Vigiliát* szerkesztő **Rónay György** ösztönözte, hogy küldjön irást a *Jelenkor*-ba.²⁶ Beney 1960-tól publikált a *Jelenkor*-ban verseket, kritikákat, tanulmányokat, s ekkortól levelezett Tüskéssel, majd 1961-ben személyesen is találkoztak. Rendszeresen közöltek kritikát egymás műveiről.

Czigány György (1931) író, költő, újságíró, szerkesztőtől 1962-ben közölt először verset a *Jelenkor*. Számos műsort rendeztek közösen. Tüskés rendszeresen írt kritikákat Czigány könyveiről, így az itt közölt dedikációról is.²⁷ Kapcsolatuk szorosságát jelzi, hogy Czigány szerepelt a Tüskés 60. születésnapja alkalmából készült, *Szülföldem, a Dunántúl: Bemutatja Tüskés Tibor* című, *Major Sándor* által szerkesztett televíziós portréfilmben 1990-ben.

Csányi László (1922–1994) költő, irodalomtörténész először a *Jelenkor* 1963. szeptemberi számában közölt tanulmányt *Gondolatok a modern rim esztétikájáról* címmel. Ettől kezdve folyamatos volt kapcsolatuk, támogatták egymást, rendszeresen írtak egymás műveiről kritikát. Tüskés igyekezett 1976-ban előremozdítani Csányinak a *Magvető* Kiadónál évek óta heverő kéziratának kiadását, ami végül 1979-ben jelent meg *Szekszárdi napló* címmel.²⁸

Csuka Zoltán (1901–1984) költő, szerkesztő, műfordító, irodalomtörténész erősen kötődött Pécshez,

mivel 1915–1921 között ott tanult, érettségizett, kezdett újságszerkesztésbe, -írásba, kötetei jelentek meg. 1933-tól Érdligeten élt, 1962-től a *Jelenkor* folyamatosan közölte írásait. Tüskés 1958-tól írt műveiről kritikát, s a pécsi íróportrék sorozatában is megörökítette ottani működését.²⁹ A könyvtárrészben található mindhárom dedikált könyve fordításkötet a szerb, a horvát és a szlovén irodalom köréből.

Fodor András (1929–1997) költő, esszéíró, könyvtáros szerepel az egyik legtöbb dedikált könyvvel a könyvtárrészben, melyek az 1967-től 1980-ig terjedő időszakban jelentek meg. Közülük három fordításkötet, kettő zenei tárgyú életrajz. Tüskés mind az ötről és Fodor számos további művéről írt kritikát, elemzést.³⁰ 1959-től Fodor haláláig tartó levelezésük és az itt olvasható dedikációk a legszorosabb barátság, egy sajátos szakmai véd- és dacsövetség lenyomatát adják: két ajánlásban is olvasható a „közös szellemi” szókapcsolat.³¹ Az 1972-es kötet dedikációjában szereplő „csaba-gyomai könyvészeti diadal” kitétel háttere levelezésükből fejthető meg: az 1972. május 26–27-én *A ma könyve – a könyv holnapja* című országos könyvészeti konferenciára utal, melyen Tüskés *A korszerű illusztráció* címmel tartott előadást.³² A dedikált kötet megérkezéséről is olvashatunk levelezésükben.³³

Gábor Istvánnal (1928–1994) talán már egyetemi tanulmányai során megismerkedett Tüskés: mindketten 1948–52 között tanultak a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar szakán. 1960-ban Gábor egy elbeszélését közölte a *Jelenkor*. Gábor rendszeresen közölt kritikát, ismertetést Tüskés könyveiről az 1960-as évek végétől az 1970-es évek végéig a *Magyar Nemzet*ben.³⁴

Gulya János (1933–2017) Az 1943-tól, tízéves korától az érettségiig Pécsen élt finnugor nyelvész, a keleti hanti nyelvjárások kutatójának két, 1959-ben és 1960-ban dedikált kötete található a gyűjteményben.

Gyergyai Albert (1893–1981) irodalomtörténész, író, műfordító, egyetemi tanár Tüskésnek tanára volt az egyetemen. A kapcsolat újrafelvétele az 1960-as évek elejére tehető.³⁵ Gyergyai egy régebbi pécsi találkozásukra hivatkozik, amikor 1963 novemberében megküldi Tüskésnek egyik tanítványa, *Szávai János Diderot*-tanulmányát a *Jelenkor* számára.³⁶ A könyvtárrészben található, Gyergyai 1965-ös pécsi tartózkodásához kötődő dedikált kötet egy majd harminc évvel korábbi művének példánya. Kapcsolatuk később is fennmaradt, 1973-ban Tüskés recenziót közölt Gyergyai *Anyám meg a falum* című visszaemlékezés-kötetéről.³⁷

Az író, műfordító, újságíró **Gyurkó Lászlótól** (1930–2007) a gyűjteményben két, 1960-ban dedikált fordításkötet szerepel. Tüskés kritikát írt Gyurkó 1962-ben megjelent első, *Bűnösök* című regényéről, majd az 1979-es *Faustus doktor boldogságos pokoljárása* címűről.³⁸

Hernádi Gyula (1926–2005) író, forgatókönyvíró műveivel Tüskés kezdettől fogva, 1959-től foglalkozott: kritikát írt első kisregényéről (*A péntek lépcsőin*),³⁹ és kéziratot kért tőle a *Jelenkor* számára.⁴⁰ 1960-ban találkoztak először személyesen Budapesten.⁴¹ Kapcsolatuk évtizedeken át folyamatos volt,⁴² a gyűjteményben lévő két dedikált könyv ajándékozása között húsz év telt el.

Illés Endre (1902–1986) író, a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatója, műfordító, műkritikus kapcsolata Tüskéssel az 1970-es, '80-as években vált intenzívvé levelezésük tanúsága szerint, noha Tüskés már 1963-ban írást kért tőle a *Jelenkor* számára,⁴³ és szeretett volna a Szépirodalmi Könyvkiadónál tanulmánykötetet kiadni.⁴⁴ Tüskés Illés több művéről közölt kritikát, erről a neki ajánlott könyvről viszont nem írt.

A gyógypedagógus, pszichológus **Illyés Gyuláné Kozmutza Flórától** (1905–1995) egy dedikált könyv található a könyvtárrészben. A *Jelenkor*ban Illyésversek mellett a könyveiről szóló elemzések is szép számban megjelentek. Tüskés Illyés Gyula életéről és munkásságáról szóló monográfiáját eredetileg a költő 80. születésnapjára akarta megjelentetni a Szépirodalmi Könyvkiadó, de csak egy évvel később, halálának évében, 1983-ban jelent meg az *Arcok és vallomások* sorozatban.⁴⁵ Ez volt az első, az egész pályát bemutató és értékelő könyv Illyésről. Kapcsolatuk 1956 tavaszán kezdődött egy pécsi irodalmi kiállítás kapcsán váltott levéllel, később személyesen is többször találkoztak Budapesten. A pályakép első olvasója és lektora Illyés felesége volt, aki a költő halála után gondozta férje hagyatékát. Így jelent meg például Illyés halálának harmadik évfordulójára a kötetben ki nem adott vagy teljességgel a hagyatékban maradt versekből a *Menet a ködben*, melynek egy példányát Illyés Gyuláné a Tüskés-házaspárnak ajánlotta.

Az író, műfordító, szerkesztő, irodalomtörténész **Bajomi Lázár Endrével** (1914–1987) és az író, újságíró, kultúrtörténész **Lipták Gáborral** (1912–1985) egyaránt az 1960-as évek elején, a *Jelenkor*-szerkesztés korszakában ismerkedett meg Tüskés: Bajomi Lázár 1961-től, Lipták 1963-tól közölt írásokat a folyóiratban. Liptákot Füreden irodalmi szakköri kiránduláson és családi keretben is felkeresték.

A Pécssett gyakran megfordult **Mészöly Miklóssal** (1921–2001) Tüskés 1960–1997 között levelezett. Kapcsolatuk kezdetén Tüskés egyik első kritikája áll, melyet Mészöly *Sötét jelek* című 1957-es gyűjteményes kötetéről írt. Ezt számos további könyvről írt elemzés követi, melyeket összegyűjtve is kiadott.⁴⁶ A *Jelenkor* 1960-tól közölte Mészöly elbeszéléseit.⁴⁷ **Németh László** (1901–1975) és **Németh Lászlóné Démusz Ella** (1905–1989) személyes kapcsolata Tüskéssel 1964-ben, Némethék pécsi látogatásakor kezdődött.⁴⁸ A *Jelenkor* Németh írásain túl tanulmányokat is közölt életéről, munkásságáról. Tüskés számos írásban és előadásban foglalkozott Németh műveivel, az első előadást 1961-ben tartotta *Németh László drámái* címmel.⁴⁹ Negyven évvel később, Németh születésének 100. évfordulója alkalmából a Petőfi Irodalmi Múzeumban tartott konferencián *A levélíró Németh Lászlóról* tartott előadást.⁵⁰ A könyvtár-részben található, Németh Lászlótól és Németh Lászlónétól származó egy, illetőleg két dedikáció Tüskés Tibornénak szól, akinek kezdeményező szerepe volt abban, hogy Németh születésének 75. évfordulója alkalmából, 1976-ban emléktáblát avattak a pécsi Leőwey Klára Gimnáziumban.⁵¹ Az emlékünnepeket a Tüskés Tiborné által vezetett irodalmi szakkör szervezte. Az évforduló alkalmából Németh László irodalmi pályázatot hirdettek, s magas színvonalú kiadványt jelentettek meg, amely az iskola diákjainak tollából az író Pécshez fűződő kapcsolatait, műveinek értelmezését ismertető írásokat közöl, s egykori diákok vallomásait tartalmazza.⁵² Az összeállításban olvasható Németh László üzenete az iskola irodalmi szakköréhez, amelyet 1969-ben küldött a diákoknak. A költő, műfordító **Stetka Éva** (1931–1999) 1953 és 1955 között Pécssett volt középiskolai tanár, tanártársa volt Tüskésnek a Janus Pannonius Gimnáziumban, de a *Jelenkor* már jóval korábban, 1959-ben közölte verseit. Tüskés visszaemlékezése szerint Stetka azután is minden könyvéből küldött neki példányt és néha levelet is írt, miután visszatért szülővárosába, Debrecenbe.⁵³ A könyvtár-részben két dedikált különnyomat származik tőle: a *Paul Claudel*ről írt, lengyel folyóiratban megjelent francia nyelvű tanulmánya. **Szabó Ede** (1925–1985) műfordító, irodalomtörténész, az *Új Írás* szerkesztője Tüskés meghívására 1961. december elején *Szülőföld és irodalom* címmel tartott előadást Pécssett. Az utána tartott vitában Tüskés arról beszélt, hogy a *Jelenkor* nem egy tájegység folyóirata, hanem magyar folyóirat akar lenni.⁵⁴ A könyvtár-részben Szabó Edétől származó két dedikáció közül az elsőt ebből az alkalomból írta, a

másodikat feltehetően három évvel később.

Az irodalomtörténész, újságíró, kritikus, szerkesztő **Szeghalmi Elemér** (1929) tollából számos kritikát, ismertetést közölt a *Jelenkor* 1961-től. Több kritikát közölt Tüskés könyveiről 1973-tól 2005-ig Szeghalmi az *Új Ember*ben, beszámolt a vele kapcsolatos hírekről, 1984-ben interjút készített vele.⁵⁵

Takáts Gyula (1911–2008) költő, író, műfordító, kritikus, tanár, múzeumigazgató atyai jó barátja volt Tüskésnek, tanácsokkal és kapcsolatokkal támogatta pályáját: erről tanúskodik 1959 és 2008 közötti, több mint hatszáz darabos levelezésük.⁵⁶ A *Jelenkor* 1958-tól folyamatosan közölte verseit. Két hosszabb, közös külföldi útjuk során írószövetségi delegáció tagjaként Bulgáriában és Finnországban jártak.⁵⁷ Könyveikből rendszeresen megajándékozták egymást dedikált példánnyal.⁵⁸

A Pécshez számos szállal kötődő **Weöres Sándornak** (1913–1989) tizenöt költeményét közölte Tüskés a *Jelenkor*ban, többször találkoztak személyesen Pécssett, Németh Lászlóéknál Sajkódon és Budapesten.⁵⁹ 1963 őszén, a *Jelenkor* alapításának öt éves évfordulója alkalmából tartandó irodalmi estre Tüskés meghívta Weörest is. Weöres Sándorral együtt többször járt Pécssett **Károlyi Amy** (1909–2003) költő, műfordító is az 1960-as és 1970-es években. Ilyen találkozásokat örökít meg a két könyvdedikáció.

Kapcsolatok pályatársakkal az 1970-es és 1980-as években

Bucsky Mihály (1912–1990) pécsi népművelő Szentlőrincen élt, a Pécs-Baranya Népművelési Tanácsadó-jának volt a munkatársa. Egyetlen önálló könyve a *Kiss György* szobrászról írt, magánkiadásban megjelent monográfia. Kapcsolatáról Tüskéssel jelenleg nincs több adat ennél az ajánlásnál.

A műfordító, irodalomtörténész és szótárszerkesztő **Bartos Tibortól** (1933–2010) két, 1971-ben és 1979-ben dedikált könyv származik. Szorosabb kapcsolatról egyelőre nincs más adat.

Cs. Varga István (1946) irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő, egyetemi tanár kritikát írt Tüskés *Vidéken élni* című könyvéről 1988-ban.⁶⁰ Ismerték, követték egymás munkásságát, gyakran publikáltak ugyanabban a folyóiratban, de ennél több kapcsolatuk tudomásom szerint nem volt.

A Siklóson született **Gállos Orsolya** (1946) tanár, műfordító ugyancsak öt dedikált könyvvel szerepel a gyűjteményben. 1964-ben érettségizett a pécsi Leőwey Klára Gimnáziumban Tüskés Tiborné tanít-

ványaként.⁶¹ Visszaemlékezése szerint a gimnáziumi tanulmányai alatt megtapasztalt és megismert pécsi irodalmi élet nagyban meghatározta további életét. Osztályfőnökével később sem szakadt meg a kapcsolata, gyakran hírt adott tanulmányairól, pedagógusi, újságírói és fordítói munkájáról. Az 1970-es évek végétől rendszeresen közölt kritikát Tüskés könyveiről,⁶² beszámolt a nála tett látogatásokról⁶³ és a közreműködésével lezajlott rendezvényekről.⁶⁴

Havasi János (1952) jogász, újságíró kapcsolata Tüskéssel 1976-ban kezdődött Pécsen, amikor az *Universitas* című lap, majd 1978-tól a *Dunántúli Napló* munkatársa volt.⁶⁵ Havasi többször közölt Tüskéssel kapcsolatos híreket az újságban.⁶⁶

Honffy Pál (1932) filmtörténész, a Tankönyvkiadó főszerkesztője, a *Forrás* folyóirat kritikusa volt az 1970-es években. Kapcsolatukról a két filmtörténeti témájú dedikált (1975, 1988) könyvön túl más forrásból egyelőre nincs adat. A dedikációkat magyarázza Tüskés érdeklődése a filmművészet irodalmi vonatkozásai iránt.

Jávorszky Béla (1940) író, műfordítóval a kapcsolat feltehetően Fodor Andrásról származik, aki számos skandináv verset fordított magyarra. 1990-ben így írt erről Tüskésnek: „május 21-28. közt a magyar fordító-küldöttség tagjaként Finnországba kell lennem. Köztük én vagyok az egyetlen, aki nem járt ott [...] a Jávorszky, Szopori Nagy, Tornai féle csapatban.”⁶⁷

Az 1974-től Sopronban tanító költő, műfordító, kritikus **Kerék Imre** (1942) 1980-ban verset írt Tüskésnek ajánlva,⁶⁸ s ekkortól írt kritikákat Tüskés könyveiről, majd az 1980-as években Tüskés is írt az ő könyveiről. A kölcsönösségnek az vetett véget, hogy Kerék 1992-ben néhány reflexiót fűzött Tüskésnek a kritikájához, melyet Kerék egyik gyermekverskötetéről írt.⁶⁹

Kodály Zoltánné Péczely Sarolta (1940) ajánlása a Kodály születésének 100. évfordulóján a pécsi Leőwey Gimnáziumban Tüskés Tiborné által rendezett kiállításra utal. Tüskés 1982 szeptemberében Fodor Andrásnak írt leveléből kiderül: „a kiállítás okt. 27-én nyílik majd a Leőwey-ben. Szép és érdekes anyag gyűlt össze, persze Péczelyné is itt helyben sokat segít Annának.”⁷⁰ Ebből az alkalomból emléktáblát avattak a gimnáziumban, Tüskés előadást tartott *Kodály és a magyar irodalom* címmel.⁷¹ Tüskés Péczely apájával, *Péczely László*val is jó kapcsolatban volt, az 1970-es években recenziót írtak egymás egy-egy könyvéről.⁷²

Az egyetemi tanulmányait Pécsen végzett **Palkó István** (1913–2008) nyelvész, pedagógus, szerkesztő dedikációja egy 1978-as szombathelyi találkozásról

tanúskodik (egy tizenkét évvel korábban megjelent kötetben). Tüskés többször járt Szombathelyen könyveinek bemutatója, író-olvasó találkozó vagy Weöres Sándorról tartott előadásai alkalmából.⁷³ A már nyugdíjas Palkóval egy ilyen eseményen találkozhatott. A somogyi Görgetegen született **Pusztai Sándor** (1911–1983) pap, költő ajánlása feltehetően Tüskésnek az ő költészetéről 1976 augusztusában megjelent tanulmányára utal.⁷⁴

Magyarországi képző- és fotóművészek, építészek, művészettörténészek

A képzőművészekről kapott első dedikált kiadványok, kiállítás-katalógusok a *Jelenkor* szerkesztői és főszerkesztői korszakhoz kapcsolódnak, amikor minden számot egy-egy festő, grafikus, szobrász műveivel vagy egy téma (pl. a Balaton) művészi ábrázolásainak reprodukcióival illusztráltak. Így került Tüskés közvetett vagy közvetlen kapcsolatba számos magyar művésszel, akik nem ritkán eredeti műveket is küldtek a főszerkesztőnek reprodukálás céljából, esetleg ajándékként. A részben így létrejött képzőművészeti gyűjteményéből Tüskés *Tisztelet a szülőföldnek* címmel 1980 májusában kiállítást rendezett szülőfalujában, Szántódpusztán, melyet Takáts Gyula nyitott meg.⁷⁵

A majd ötven évvel idősebb, Szentendrén élő avantgárd festővel, **Czóbel Bélával** (1883–1976) Tüskésnek nemigen volt személyes kapcsolata. A *Jelenkor* 1963-as második számában foglalkozott Czóbellel.⁷⁶ A második világháború után is külföldön – főként Párizsban – rendszeresen kiállító festő a Galerie Zakban 1964-ben rendezett kiállításának katalógusát dedikálta Tüskésnek.

Fery Antal (1908–1994) grafikus, tervezőgrafikustól a *Jelenkor* 1963. évi 5. száma közölt ex libriseket, melyek a művész 40 ex librisét tartalmazó, 1962-ben megjelent és a könyvtárrészben dedikációval ellátott mappájából származnak. A mappán kívül öt eredeti ex librist is küldött. További kapcsolatukról nincs adat. Ugyancsak a *Jelenkor*hoz kapcsolódik az ismeretsége **Granasztói Pál** (1908–1985) író, építészmérnökkel: a folyóirat 1961-ben közölte Granasztóinak egy vitát és több hozzászólást kiváltó önéletrajzi írását.⁷⁷ Ettől kezdve folyamatosan nyomon követték egymás írásait, és megküldték egymásnak könyveiket.

Koczogh Akos (1915–1986) irodalomtörténész, művészettörténész barátságát egy dedikált kötet tanúsítja a gyűjteményben. Tüskés felkérésére Koczogh bekapcsolódott a *Jelenkor*ban a kortárs művészetről

– Tüskés Tibor *A korszerű művészet felé* című írása nyomán – 1963-ban kibontakozó vitába.⁷⁸ Tüskés jól ismerte Koczogh fiát, *Koczogh Andrást* és az ő szobrászati munkásságát is; 1979-ben megnyitotta kiállítását.⁷⁹

Tüskés rendszeresen látogatta a pécsi és budapesti képzőművészeti kiállításokat. **Gyarmathy Tihamér** (1915–2005) a pécsi születésű avantgárd festő viszonylag folyamatosan fenntartotta kapcsolatát szülővárosával. Az itt közölt ajánlás feltehetően a művész első önálló pécsi kiállításához kapcsolódik, az 1983 áprilisában a Pécsi Galériában megrendezett *Téridő* címűhöz, melyet 1987-ben, 1991-ben és 2005-ben újabbak követtek. Az 1991-es kiállítást Tüskés nyitotta meg a pécsi Nemes Endre Múzeumban március 22-én.⁸⁰

Keserü Ilona (1933), a Pécssett élő és alkotó festőművész bizonyosan gyakran találkozott Tüskéssel. Tüskés Fodor Andrásnak 1968-ban írt leveléből tudható, hogy a *Vallomás a városról* című könyvéhez (Magvető, 1970) eredetileg Keserü Ilonától kért illusztrációkat,⁸¹ a kiadó viszont *Martyn Ferencet* kérte fel.⁸² 1983 elején arról írt Fodornak, hogy látta Keserü kiállítását.⁸³

Egy-egy művészt rendszerint a kiállítása kapcsán látogatott meg Tüskés. A Mohácson élő **Kolbe Mihály** (1907–1990) festőhöz fűződő kapcsolatról az 1970-es évekből van a legtöbb adat. 1974-ben Tüskés beszámolt a művész mohácsi műhelyében tett látogatásáról.⁸⁴ E látogatás apropója lehetett, hogy csoportos tárlaton bemutatták Kolbe alkotásait Pécssett 1974-ben. Tüskés ismertetést írt Kolbe két évvel később megjelent, *Rajzok Mohácscról* című grafikai mappájáról, melynek neki dedikált példánya megtalálható a könyvanyagban.⁸⁵

Tüskés 1973-tól a *Somogy* című folyóirat szerkesztőbizottsági tagjaként, majd 1994–2006 közötti főszerkesztősége idején – a *Jelenkornál* már alkalmazott módszer szerint – minden számban igyekezett bemutatni egy-egy festő, grafikus, szobrász művészetét. Így jutott el **Reich Károly** (1922–1988) grafikusművészhez 1978 elején. Fodor András egyik leveléből tudjuk, hogy Tüskés régóta tervezte ezt a találkozót, és a *Somogy* nyári számában akart grafikákat közölni a művésztől.⁸⁶ A dedikált könyv egy Reich Károly rajzait, könyvillusztrációit tartalmazó album. A könyvet 1978. februári látogatása alkalmából ajándékozta Tüskésnek. E találkozásukat Tüskés írásban megörökítette, s beszámolt róla a *Somogy* olvasóinak.⁸⁷ Néhány további művészhez közös munkák is kapcsolódtak Tüskéshez, ami arra utal, hogy jól ismerte művé-

szetüket, s őt kérték meg előszó írására vagy kiállítás-megnyitó tartására. **M. Kiss József** (1936–1999) festő, grafikus dedikált kötetéhez (*Balassitól Nagy Lászlóig: Arcképek a magyar irodalom nagyjairól: M. Kiss József metszetei*, 1983) Tüskés írt előszót. **Nagy Ferenc** (1920–1998) fafaragó népművésznél Tüskés többször járt, így például 1987-ben,⁸⁸ és írt Nagy művészetéről.⁸⁹ **Szelényi Károly** (1943) fotóművész 1987-es ajánlásában „közös munkát” említ, ami Tüskésnek Szelényi 1988-ban, majd 1991-ben második kiadásban, magyar és német nyelven megjelent fotóalbumához írt bevezetőjére, a képaláírásokra és az idézetek válogatására utal.⁹⁰

Szatyor Győző (1947) ormánsági származású pécsi faszobrász Tüskés *Nyár, erdő, kakukk* című könyvéről (1973) írt tárcája nyomán ismerkedett meg az íróval.⁹¹ Ezután jó barátságba kerültek, Szatyor több kiállítását Tüskés nyitotta meg,⁹² kiadványaihoz előszót vagy bevezetőt írt. A művész portrét készített Tüskésről és ex librist tervezett neki, melyet főként az 1970-es évek második felében és az 1980-as évek elején használt könyveiben.⁹³

Határon túli magyar írók, irodalomtörténészek, képzőművészek

Határon túli magyar írók műveivel Tüskés Fodor András közvetítésével találkozott először, amikor recenziós példányokat kapott tőle. Személyes találkozásokra csak az 1970-es években kerülhetett sor. 1974 őszén tett tíznapos erdélyi utazása során Tüskés megismerkedett például Sepsiszentgyörgyön *Veress Daniellel*, Kolozsvárott *Fodor Sándorral* és *Hertelendi Istvánnal*, Marosvásárhelyt *Tóth Istvánnal*.⁹⁴ Ehhez az úthoz köthető ismeretsége **Gálfalvi György** (1942) író, szerkesztővel; levelezésük az 1990-es években is tartott, s megküldték egymásnak könyveiket. További kapcsolatáról **Fodor Sándor** (1927–2012) író, műfordítóval az itt közölt ajánlás tanúskodik.

Gy. Szabó Béla (1905–1985) grafikusnak a gyűjteményben található dedikált kötete nem tartalmaz keltezését, de bizonyára Tüskés 1974 őszi útja során ismerkedtek meg Kolozsváron: Gy. Szabó akkor vagy nem sokkal utána adhatta vagy küldhette a könyvet. Találkozásuk és műtermi beszélgetésük élményét idézte fel Tüskés egy 1976 elején a *Népszavában* megjelent írásában.⁹⁵ **Kányádi Sándor** (1929–2018) és Tüskés kapcsolatáról viszonylag kevés pontos adat van, feltehetően az 1970-es években találkoztak először személyesen. 1997-es találkozásukról Tüskés Fodor Andrásnak írt levelében ad hírt.⁹⁶

Más erdélyi írókkal Pécssett (is) találkozott Tüskés. Az író, újságíró, műfordító **Beke György** (1927–2007) Pécssett járt például 1976-ban,⁹⁷ s többször írtak kritikát egymás könyveiről. Az itt közölt dedikációk 1980 és 1983 között születtek. **Kántor Lajos** (1937–2017) irodalomtörténész, filológus, kritikus, szerkesztő és Tüskés személyes kapcsolatának kezdete Kántorék 1976-os pécsi látogatásához köthető,⁹⁸ később többször is találkoztak különböző rendezvényeken.⁹⁹

Tüskés többször részt vett író-táborokban és író-olvasó találkozókon az 1970-es, 1980-as években a Vajdaságban.¹⁰⁰ Egy ilyen alkalommal ismerkedhetett meg a kritikus, irodalomtörténész, újságíró **Vajda Gáborral** (1945–2008), akitől egy nagybecskereki keltezésű datálást tartalmazó könyv található a könyvtár részben, amiről Tüskés kritikát közölt 1984-ben.¹⁰¹ A Horvátországi Magyarok Szövetségének meghívására Eszéken is többször járt, majd könyvbemutatót szervezett kiadványaik népszerűsítésére 1981-ben és 1988-ban Pécssett.¹⁰² A Szövetség titkára, a pedagógus, éremgyűjtő **Troszt Sándor** (1932–1997) egy dedikált kötetten van jelen a gyűjteményben.

A felvidéki írók közül ajánlás tanúsítja Balázs Béla és Zalabai Zsigmond ismeretségét. **Balázs Béla** (1931–2020) szerkesztő, újságíró, a pozsonyi *Új Szó*, majd *A Hét* munkatársa. Feltehetően 1975. március 7-én Pozsonyban találkoztak egymással, a könyvdedikáció talán ennek a találkozásnak az emléke; korábban és később nem volt számottevő kapcsolatuk. Tüskés 1975. márciusi pozsonyi útjának eredménye négy szlovákiai magyar könyvről írt recenziója.¹⁰³ **Zalabai Zsigmond** (1948–2003) kritikus, irodalomtörténész, egyetemi tanárral többször találkozott személyesen Tüskés az itt közölt 1985-ös ajánlás szerint.¹⁰⁴ Két könyvről írt kritikát, köztük az itt szereplő dedikáltról.¹⁰⁵

Emigráns írók, képzőművészek

Az 1939-ben, 1949-ben és 1956-ban Magyarországot elhagyott, külföldön élő magyar írók és képzőművészek közül egyesekkel külföldi útjain, másokkal Magyarországon ismerkedett meg Tüskés. A Tüskés-házaspár 1973-as és 1983-as olaszországi utazásán egyaránt útba ejtette Rómát. A Szent István Zarándokházban megszállva megismerkedtek a pap, festőművész, író **Prokop Péterrel** (1919–2003) és művészetével. Tüskés tanulmányt írt a jánoshalmi plébánián őrzött képeiről 1979-ben.¹⁰⁶ Rómában találkoztak a teológus, tanár, költő, szerkesztő **Szabó Ferenc** (1931) is. A személyes találkozások között leveleztek egymással,¹⁰⁷ több költő munkásságával közel egy időben

foglalkoztak, és reflektáltak egymás írásaira.¹⁰⁸ Az 1992-ben Magyarországra hazatért Szabó felkérésére Tüskés a *Távlatok* című folyóirat szerkesztőbizottsági tagja volt 1996-tól 2000-ig. A római tartózkodások harmadik magyar vonatkozású helyszíne a **Szőnyi Zsuzsa** (1924–2014) által vezetett, Triznya-kocsma néven ismert irodalmi szalon volt.¹⁰⁹ Szőnyi Zsuzsa 1983-ban ajándékozhatta Tüskéséknek Szőnyi István 1982-es kiállítási katalógusát. A személyes találkozások között leveleztek,¹¹⁰ s Szőnyi 2007-es Budapestre költözése után is kapcsolatban voltak.

Az Egyesült Államokban élő magyar szociológus **Nagy Károlynak** (1934–2011) fontos szerepe volt az amerikai magyarság kulturális megszervezésében; az Anyanyelvi Konferencia Védnöksége alapító tagjaként jelentős munkát végzett a szétszóródásban élő és a hazai magyarság kapcsolatainak ápolásában. Az Anyanyelvi Konferencia negyedik konferenciáját 1981-ben Pécssett rendezték meg, ekkor ismerkedhetett meg Nagy Tüskéssel. Az 1984-ben megjelent *Magyar szigetvilágban ma és holnap* dedikált példány tanúsítja kapcsolatuk fennmaradását.

Az 1939-ben Magyarországról Finnországba költözött műfordító **Rácz István** (1908–1998) nevét Tüskés **Péczely Lászlótól** hallotta először, aki még a harmincas évek elejéről, az Eötvös Kollégiumból ismerte Ráczot.¹¹¹ A személyes ismeretség Helsinkiben történt 1977 júniusában, amikor Tüskés Takáts Gyulával a Magyar Írószövetség képviselőjeként részt vett a Lahtiban két évente rendezett nemzetközi írótalálkozón (a VIII. Nemzetközi Írói Egyesülés konferenciáján). A *Kalevala* fordítója még a személyes találkozás előtt megküldte Tüskésnek 1976-ban megjelent művét dedikálva, melyről pár hónap múlva Tüskés kritikát közölt a *Jelenkorban*.¹¹² Ezután sokáig leveleztek egymással.¹¹³

Az 1957-ben emigrált és Oslóban letelepedett könyvtáros, költő, író, műfordító **Sulyok Vincével** (1932–2009) Tüskés a Balaton mellett, Fonyódon ismerkedett meg Fodor Andráséknál 1976 nyarán.¹¹⁴ E találkozás emlékét őrzi a dedikált könyv.

1984-es párizsi útjának beszámolójában Tüskés egyetlen magyar nevet sem említ, csak egy francia házaspárnál tett látogatásról ír.¹¹⁵ Nagy valószínűséggel ekkor ismerkedett meg **Nagy Pál** (1934) író, műfordító, tipográfussal, akivel később is leveleztek.¹¹⁶

Külföldi írók, irodalomtörténészek

A dedikált kötetek négy külföldi író, irodalomtörténész ismeretségét tanúsítják. Ezek közül három bizonyosan

egyszeri találkozás emléke, melyet nem követett további kapcsolat. A jogász, író, egyetemi tanár *Nicolae Ţaţomir* (1914–1996) a Iaş-i Alexandru Ioan Cuza Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánjaként látogatott 1962 szeptemberében a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karára, hogy megbeszéléseket, tapasztalatcserét folytasson a két egyetem tudományos együttműködési szerződése értelmében.¹¹⁷ Ekkor találkozott Tüskéssel, ennek emlékét őrzi az *Egy férfi a dombon* című dedikált verseskötete a könyvtárrészben.

Yordan Valchev (vagy Iordan Vulchev, 1924–1986) bolgár íróval – aki tartalékos tisztként vett részt a második világháború utolsó szakaszában a Magyarországon területén zajló csatákban – Tüskés 1983. májusi, Takáts Gyulával közösen tett bulgáriai utazása során találkozott Szófiában. Akkor kapta tőle a dedikált könyvet, melynek érdekessége, hogy a szerző az elejére beragasztotta 1944-es fényképét és egy 1982-es felvételt.

A magyarul jól beszélő zágrábi újságíró, *Dorđe Zelmanović* (1919–2004) *Miroslav Krleža* Magyarországon, Pécsen és Budapesten töltött iskolaéveinek dokumentumait bemutató monográfiáját ajánlotta Tüskésnek Pécsen 1988-ban. A könyvről *Gállos Orsolya* közölt recenziót a *Jelenkor*-ban, aki a mű horvát recepcióját is bemutatta.

A magyarul ugyancsak jól beszélő szlovák hungarológus, irodalomtörténész *Karol Tomiš*sal (1929–2013) valószínűleg többször találkozott Tüskés. Az általa dedikált különnyomat egy 1982. áprilisi pozsonyi találkozást rögzít.

Összegzés

A kilencven szerzőtől származó mintegy száznegyven, Tüskés Tibornak és néhány Tüskés Tibornénak szóló ajánlást tartalmazó kötet és különnyomat fontos, máshonnan nem nyerhető információkat tartalmaz az író életrajzához és kapcsolathálózatához. Hárman (Fodor András, Gállos Orsolya és Tüskés Tibor) szerepelnek a legtöbb (5–5), hat szerző (Bárdosi Németh János, Beke György, Csorba Győző, Csuka Zoltán, Jávorszky Béla, Bajomi Lázár Endre) 3–3, huszonegy szerző 2–2 dedikációval (Arató Károly, Bartos Tibor, Beney Zsuzsa, Bertha Bulcsu, Csányi László, Gulya János, Hamar Imre, Hernádi Gyula, Honffy Pál, Kányádi Sándor, Károlyi Amy, Kerék Imre, Mészöly Miklós, Németh Lászlóné, Sík Csaba, Stetka Éva, Sükösd Mihály, Szabó Ede, Szabó Ferenc, Takáts Gyula, Weöres Sándor), hatvanegy

szerzőtől 1–1 bejegyzés származik a gyűjteményben. Ezeket a könyveket Tüskés részben ajándékba kapta – néha kiderül, hogy a tőle kapott könyvért cserébe –, részben recenziós példányként jutott hozzájuk.

A legtöbb könyvet a megjelenése évében vagy egy-két évvel utána dedikálta a szerzője, fordítója, szerkesztője Tüskésnek. Csupán két, ettől a tendenciától lényegesen eltérő mű van a könyvtárrészben: Gyergyai Albert 1937-ben megjelent műve példányát majd harminc évvel később, 1965-ben ajánlotta, Gy. Szabó Béla 1941-ben megjelent művét 1974-ben adta Tüskésnek. Ha az összes dedikációt időrendben olvassuk, kirajzolódik a pálya 1989 előtti „sűrű” időszakai. A könyvtárrész a következő évekből tartalmazza a legtöbb dedikációt: 1976-ból tizenegy, 1983-ból tíz, 1978-ból, 1981-ből és 1985-ből kilenc, 1974-ből, 1982-ből és 1984-ből hét, 1960-ból, 1973-ból és 1987-ből hat, 1964-ből és 1975-ből öt dedikáció. Számos további kapcsolatnak azonban egyáltalán nincs nyoma a dedikációkban, mégis érdemes megnézni, mi történt ezekben az években Tüskéssel. Az 1960-as évek első felében a *Jelenkor*, majd 1973-tól a *Somogy* szerkesztésének jegyében számos új kapcsolat és találkozás jött létre. A külföldi utak – például: 1973 Olaszország, 1974 Erdély, 1977 Finnország, 1980 Szlovákia, 1983 Bulgária és Olaszország – találkozásai ugyancsak több dedikációt eredményeztek, elsősorban a határon túli és az emigrációban élő magyar írókkal, képzőművészekkel.

A dedikációk szerzőinek életkori, hivatásbeli és földrajzi vizsgálata azt mutatja, hogy Tüskés főként a kortárs és az egy generációval idősebb magyarországi írókkal, költőkkel tartott fenn ajánlásokban is megnyilvánuló kapcsolatot. A saját generációjánál fiatalabbak (pl. tanítványok, pécsi újságírók, szerkesztők, képzőművészek) közeledését is szívesen, nyitottan fogadta, minden esetben egymás kölcsönös támogatásával. A bemutatott dedikációk reprezentatív mintát, azonban töredékes képet adnak Tüskés Tibor kapcsolati hálójáról. A teljesebb képhez további vizsgálat szükséges a nagykanizsai és a szántódi könyvtárban, valamint az antikvár forgalomba kerülő kötetekben.

Jegyzetek és irodalmi hivatkozások

1. HAVASI János. Emlékeim Tüskés Tiborról. == *Somogy*, 49. (2021) 1. sz. p. 63–66. ISSN 0133-0144
2. Mike és Társa 48. aukciója 2013. június 6-án.
3. A könyvtárrész töredékességét mutatja például, hogy nincs

- benne egyetlen Ilyés Gyula életében megjelent mű sem, csak a költő halála után felesége által Tüskéséknek ajánlott kötet.
4. Összegyűjtve megjelent: TÜSKÉS Tibor. M. F. mester: Írások Martyn Ferencről. Kaposvár: Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, 1997. 143 p. ISBN 963-03-4229-4
  5. Tüskés Tibor életéről és munkásságáról ld. pl. BARTUSZ-DOBOSI László. Egy élet térképe: Tüskés Tibor pályaképe. Pécs: Pro Pannonia, 2012. (Pannónia könyvek). ISBN 978-933-9893-72-6; Tüskés Tibor válogatott bibliográfia. Összeáll. TÜSKÉS Anna. Budapest: Reciti, 2018. 245 p. ISBN 978-615-5478-55-0
Továbbiakban: Tüskés Tibor válogatott bibliográfia
  6. Történetéről ld. MIHA Tamásné. A nagykanizsai Notre Dame Leánylíceum története, 1934–1948. Nagykanizsa, Miha T. né, 2015. 178 p. ISBN 978-963-12-2335-4
  7. TÜSKÉS Tibor. Irodalmi nevelés a tanórán kívül. Budapest: Tankönyvkiadó, 1969. (A tanítás problémái 4.); ue. 2. kiad. 1970.; 3. kiad. 1977. ISBN 963-17-2736-X; TÜSKÉS Tiborné. Az értéket továbbadni: A magyar irodalmi szakkör munkájáról. == A pécsi Leőwey Klára Gimnázium 75 éve. Szerk. NAGY Gyuláné. Pécs: Leőwey Klára Gimnázium, 1981. p. 70–74.
  8. Találkozás diákokkal, tanárokkal, olvasókkal. == Petőfi Népe, 34. (1979. okt. 21.) 247., p. 8. ISSN 0133-235X; Jubileumi hét a Gögös Gimnáziumban. == Tolna Megyei Néplászló 38. (1988. máj. 24.) 123., p. 3. ISSN 0133-0551
  9. LENGYEL András. Gáspár Zoltán irodalmi kapcsolathálózata: Könyvtára dedikált köteteinek történeti-szociológiai elemzése. == Irodalom- és művészettörténeti tanulmányok 1. Szerk. LENGYEL András. Szeged: Móra Ferenc Múzeum, 1997. p. 23–48. ISSN 1417-5320; LENGYEL András. A dedikációkutatás lehetőségei. == Irodalomismeret, 12. (2001) 1/2., p. 67–71. ISSN 0865-6886
  10. TÜSKÉS Tibor. Arató Károly. == TÜSKÉS Tibor. A város és írója: Negyvenhat íróportré a 20. század irodalmi múltjából. Pécs: Pro Pannonia, 2015. (Pannónia könyvek). p. 10–16. ISBN 78-615-5553-06-6
  11. FODOR András és TÜSKÉS Tibor levelezése I–III. Pécs: Pro Pannonia, 2008–2010. 1. köt., 1959–1966. Sajtó alá rend. TÜSKÉS Anna. 2008. ISBN 978-963-9498-94-5; 2. köt., 1967–1976. Sajtó alá rend. TÜSKÉS Tibor. [2008]. ISBN 978-963-9893-05-4; 3. köt., 1977–1997. 2010. ISBN 963-9893-28-3 (hibás). (Továbbiakban: FODOR–TÜSKÉS, I.; II.; III.); lft: FODOR–TÜSKÉS I. p. 14.
  12. TÜSKÉS Tibor. Arató Károly. == Pécsi szemle, 11. (2008). tél, p. 100–105. ISSN 1419-290X
  13. TÜSKÉS Tibor. Bertha Bulcsu == TÜSKÉS Tibor. Az exponált idő. Pécs: Pro Pannonia, 2000. p. 38–42. (Pannónia könyvek). ISBN 963-9079-53-7 (Továbbiakban: Az exponált idő)
  14. BERTHA Bulcsu. Interjú Tüskés Tiborral. == BERTHA Bulcsu. Meztelen a király: Tizenöt portré. Budapest: Szépirodalmi K., 1972. p. 114–135.
  15. Az exponált idő, p. 14–18.
  16. GÁBOR György. Gondolatok könyve: Az aforizma francia mesterei. Budapest: Magvető, 1962. Dedikáció: *Gáborkának, szeretettel és szép köszöntésért, 70. születésnapomon. Pécs, 1972. március 8. Bárdosi Németh János*. Egy másik alkalommal sem saját kötetét dedikálta Bárdosi Németh Tüskés Tibornak: A világirodalom ars poeticái. Összeáll. LENGYEL Béla és VINCZE Flóra. Budapest: Gondolat, 1965. Dedikáció: *Tibornak nagy szeretettel és hálával – a vacsoracsillagért. 966. jun. hó János*
  17. Kapcsolatokról részletesebben ld. pl.: Az exponált idő, p. 32–37.
  18. PI. (Hamar) [HAMAR Imre]. A pécsi Irodalmi Színpad terveiről. == Dunántúli Napló 17. (1960. szept. 22.) 224., p. 3.
  19. HAMAR Imre. Néhány gondolat a Jelenkor legújabb számáról. == Dunántúli Napló, 17. (1960. jan. 17.) 14., p. 3.
  20. HAMAR Imre. Megismételhetetlen, gyönyörű pálya: Beszélgetés Tüskés Tiborral Nagy László könyvéről. == Napló [Veszprém], 39. (1983. júl. 9.) 161., p. 5. ISSN 0133-2104
  21. HAMAR Imre. Katedra és írói szolgálat: A hatvanéves Tüskés Tibor köszöntése. == Napló [Veszprém], 46. (1990. jún. 9.) 134., p. 12. ISSN 0133-2104
  22. Könyvespolc: Schiller: Stuart Mária: Pákolitz-féle fordításról. == Esti Pécsi Napló 1. (1959. okt. 7.) 157., p. 2.
  23. Válogatás pécsi szerzők Rajnai Lászlónak írt leveleiből. TÜSKÉS Tibor leveleiből. == Életünk, 55. évf. (2017) 6/7., p. 161–164. ISSN 0133-4751
  24. FODOR–TÜSKÉS, I., i. m. 233, 444.
  25. TÜSKÉS Tibor. „Jöttünk rossz erkölccsel rossz helyre”. == *Albert Gábor*: Emelt fővel == Forrás, 16. évf. (1984) 11., p. 88–92. ISSN 0133-056X; megjelent még: Látóhatár, 1986. február, p. 177–182. [Részlet]
  26. TÜSKÉS Tibor. A munkatárs: Beney Zsuzsa. == Jelenkor 51. (2008) 10., p. 1154–1165. ISSN 0447-6425
  27. Czigány György riportkönyvéről. == Dunántúli Napló 38. (1981. aug. 30.) 237., p. 11. ISSN 0133-2007
  28. Tükrök között: Tüskés Tibor levelesládájából. Vál., szerk. TÜSKÉS Tibor, sajtó alá rend. SIMON Zsuzsanna. Budapest: Universitas Kiadó: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2014. p. 242. (Továbbiakban: Tükrök között)
  29. TÜSKÉS Tibor. Csuka Zoltán. == Pécsi Szemle, 6. (2003) 4., p. 112–116. ISSN 1419-290X; TÜSKÉS Tibor. Csuka Zoltán.

- == TÜSKÉS Tibor. A város és írója: Negyvenhat íróportré a 20. század irodalmi múltjából. Pannónia könyvek. Pécs: Pro Pannonia, 2015. p. 46–51. (Pannónia könyvek). ISBN 78-615-5553-06-6
30. Ld. TÜSKÉS Tibor válogatott bibliográfia.
31. FODOR–TÜSKÉS, I–III.
32. FODOR–TÜSKÉS, II., i. m. p. 209.
33. FODOR–TÜSKÉS, II., i. m. p. 210–211.
34. PI. GÁBOR István. Tanácsok a tanítás problémájához: Tüskés Tibor: Irodalmi nevelés a tanórán kívül. == Magyar Nemzet 25. (1969. aug. 10.) 185., p. 12.; (g. i.) [GÁBOR István]. Nyár, erdő, kakukk: Tüskés Tibor emlékkönyve. == Magyar Nemzet 29. (1973. dec. 9.) 288., p. 13.
35. TÜSKÉS Tibor. Találkozások Gyergyai Alberttel. == Somogy 19. (1991) 4. p. 33–36.
36. Tükrök között, p. 145–146.
37. TÜSKÉS Tibor. Hódolat a szülőföldnek. Gyergyai Albert: Anyám meg a falum. == Dunántúli Napló, 30. (1973. júl. 22.) 190., Vasárnapi melléklet, p. 6.; TÜSKÉS Tibor. Hódolat a szülőföldnek. Gyergyai Albert: Anyám meg a falum. == Somogy 3. (1973) 1., p. 5–7.
38. TÜSKÉS Tibor. Bűnösök: Gyurkó László kisregénye. == Tiszatáj 16. (1962) 3., p. 2.; TÜSKÉS Tibor. Gyurkó László: Faustus doktor boldogságos pokoljárása. == Kortárs 23. (1979) 9., p. 1488–1489. ISSN 0023-415X
39. TÜSKÉS Tibor. Hernádi Gyula: A péntek lépcsőin. == Esti Pécsi Napló, 1. (1959. okt. 28.) 175., p. 2.; TÜSKÉS Tibor. Hernádi Gyula: A péntek lépcsőin. == Alföld, 11. (1960) 2., p. 127–128.
40. Tükrök között, p. 41.
41. FODOR – TÜSKÉS, I., i. m. p. 9.
42. TÜSKÉS Tibor. Hideg – volt. Emlékek Hernádi Gyuláról. Emlékezés, levelek. == Lyukasóra, 15. (2006) 5., p. 20–22. ISSN 1216-4399
43. FODOR – TÜSKÉS, I., i. m. p. 197.
44. Tükrök között, p. 24.
45. Az exponált idő, p. 130–135.
46. Az exponált idő, p. 82–86.
47. A kapcsolat későbbi alakulásához ld. Volt idő: Mészöly Miklós és Tüskés Tibor levelezése. Sajtó alá rend., az előszót és a jegyzeteket írta TÜSKÉS Tibor. Pécs: Pro Pannonia, 2005. 198. p. (Pannónia könyvek). ISBN 963-9498-43-2
48. Németh László és felesége 1964-es pécsi tartózkodását Tüskés Tibor részletesen leírta Pannóniai változatok, Bp., 1977. című könyve „Németh Lászlóról négy tételben” című fejezetében. BENEDECZKY István. Barátságunk Tüskés Tiborral = In memoriam Tüskés Tibor: Emlékezések, esszék, dokumentumok. Vál. szerk. TÜSKÉS Gábor. Budapest: Reciti, 2014, p. 197. (a teljes cikk helye: p. 194–215). (Továbbiakban: In memoriam TT)
49. A szabadegyetem heti programja. = Dunántúli Napló, 18. (1961. márc. 12.) 61., p. 8.
50. Író a szorongó tájékozatlanság ellen. == Népszava, 129. (2001. márc. 29.) 74., p. 13. ISSN 0133-1701
51. Emléktábla. == Magyar Ifjúság, 20. (1976. dec. 3.) 49., p. 2.. Az emléktábla szövege: *Németh László 1901 – 1975 emlékére, aki 1964. febr. 28-án iskolánkba látogatott. „...tartanak ki a divatok szelében is amellett, aminek a szépségéről, igazságáról meggyőződtek.”* (Részlet Németh László az iskola Magyar irodalmi szakkörének írt leveléből.)
52. Németh László emlékére: A pécsi Leőwey Klára Gimnázium KISZ-szervezete magyar irodalmi szakkörének összeállítása. Szerk. Tüskés Tiborné. 1976. november, 8 p.
53. Az exponált idő, p. 27–31.
54. Szülőföld és irodalom: Az Új Írás szerkesztőjének előadása Pécsen. = Dunántúli Napló, 18. (1961. dec. 2.) 284., p. 2.
55. Szeghalmi Elemér. Sorsvállalás és szolgálat: Interjú Tüskés Tiborral. [Riporter] SZEGHALMI Elemér == Új Ember, 40. (1984. dec. 2.) 49., p. 4. ISSN 0133-1205
56. TAKÁTS Gyula és TÜSKÉS Tibor levelezése. Sajtó alá rend. FEHÉR Zoltán. Pécs: Pro Pannonia, 2021 (megjelenés alatt).
57. Az exponált idő, p. 52–59.
58. Tüskés Tibor Takáts Gyulának dedikált könyveiről ld. FEHÉR Zoltán József. Dedikált könyvek Takáts Gyula könyvtárában. [Pécs]: Pro Pannonia, 2020. 244. p. (Pannónia könyvek). ISBN 978-615-5553-65-3
59. Az exponált idő, p. 106–111.
60. VARGA István, Cs. Vidéken élni: Tüskés Tibor új könyvéről. == Népszerűség [Eger], 39. (1988. szept. 2.) 210., p. 4. ISSN 0133-0705
61. GÁLLOS Orsolya. „emberségből példát, vitézségből formát”: Tüskés Tibor. == In memoriam TT, p. 252–253.
62. PI. GÁLLOS Orsolya. Szociográfia a pécsi vasasokról: Tüskés Tibor: Sorskövacsok. == Dunántúli Napló, 35. (1978. aug. 30.) 239., p. 3. ISSN 0133-2007; GÁLLOS Orsolya. Tüskés Tibor: Testvérműzsák. == Dunántúli Napló, 36. (1979. jún. 30.) 177., p. 3. ISSN 0133-2007 Továbbiakat ld.: TÜSKÉS Tibor válogatott bibliográfia.
63. PI. GÁLLOS Orsolya. Táj és irodalom: Az irodalom nem

- frontok háborúja: Látogatás Tüskés Tibornál. == Dunántúli Napló, 44. (1987. márc. 28.) 86., p. 8. ISSN 0133-2007.
64. Pl. GÁLLÓS Orsolya. „Témám és kifejezőeszközöm a táj” Pál József szerzői estje. == Dunántúli Napló, 34. (1977. febr. 8.) 38., p. 2. ISSN 0133-2007; G. O. [Gállos Orsolya]. Barcs: Varga Hajdu István tollrajzai. == Dunántúli Napló, 34. (1977. dec. 5.) 334., p. 2. ISSN 0133-2007
65. HAVASI János. Emlékeim Tüskés Tiborról. == Somogy, 49. (2021) 1. p. 63–66. ISSN 0133-0144
66. Pl. HAVASI János. Hűség a szülőföldhöz: Ormánsági napok kezdődtek Sellyén: Ma: vásár és folklórműsor. == Dunántúli Napló, 38. (1981. okt. 4.) 272., p. 11. ISSN 0133-2007; H. J. [HAVASI János]. Pécs, Geisler Eta u. 23. Fölvatták Babits Mihály mellszobrát: Borsos Miklós harmadik pécsi köztéri alkotása. == Dunántúli Napló, 38. (1981. okt. 20.) 288., p. 1., 5. ISSN 0133-2007
67. FODOR – TÜSKÉS, III., i. m. p. 339.
68. KERÉK Imre. Sopron. == Soproni Füzetek, 1. (1980) 1., p. [6]; „Sopronból” címmel: Somogy, 10. (1980) 2., p. 52. ISSN 0133-0144; KERÉK Imre. Virágvölgy. Győr: Hazánk, 2002. p. 146. ISBN 963-7386-74-1
69. TÜSKÉS Tibor. Ágas-bogas koronák: Kerék Imre versei gyerekeknek. == Kincskereső, 18. (1991) 5., p. 39–40.; Reagál rá: KERÉK Imre. Nyelvi szeplők vagy nyelvi babonák? == Magyar Nyelvőr, 116. (1992) 1., p. 29–32.
70. FODOR – TÜSKÉS, III., i. m. p. 175.
71. [Emléktáblával jelölte meg...]. == Népszava, 110. (1982. okt. 28.) 253., p. 8. ISSN 0133-1701; G. O. [Gállos Orsolya]. Emléktábla-avató és kiállítás a Leöwey Gimnáziumban: Kodály Zoltán élete képekben. == Dunántúli Napló, 39. (1982. okt. 28.) 296., p. 1. ISSN 0133-2007
72. TÜSKÉS Tibor. A műelemzés kézikönyve: Péczely László: Bevezetés a műelemzésbe. == Jelenkor, 17. (1974) 4., p. 372–375.; PÉCZELY László. Tüskés Tibor: Versről versre. == Jelenkor, 19. (1976) 12., p. 1138–1140.
73. Pl. Könyvpremier [..]. == Népszava, 110. (1982. jan. 28.) 23., p. 8. ISSN 0133-1701; Tüskés Tibor: A nyugati kapu című könyvének bemutatója [..] == Dunántúli Napló, 39. (1982. jan. 28.) 27., p. 4. ISSN 0133-2007; SZÉKELYNÉ TÖRÖK Tünde. Író-olvasó találkozók Szombathelyen az 50-es évektől napjainkig. == Vasí Szemle, 45. (1991) 4., p. 570. (a teljes cikk: p. 568–574.) ISSN 0505-0332; L – r. [LŐCSEI Péter]. Magyar Orpheus: Weöres Sándor-konferencia; Szombathely, 2003. szeptember 18–19. == Vasí Szemle, 57. (2003) 6., p. 782. (a teljes cikk: p. 782–785.) ISSN 0505-0332
74. TÜSKÉS Tibor. „Csak belül aranylunk”: Pusztasándor költői útja. == Vigilia, 41. (1976) 8., p. 542–547.
75. Megnyitó beszéd megjelent: TAKÁTS Gyula: „Szántód partjánál”: Tüskés Tibor grafikai gyűjteménye. == TAKÁTS Gyula. Tükrök szava – betűk arca. Budapest: Szépirodalmi K., 1985, p. 172–175. ISBN 963-15-2954-1; *Híradások a kiállításról*: Május elején nyit Szántód-pusztája. == Népszava, 108. (1980. ápr. 17.) 89., p. [12.] ISSN 0133-1701; LOMBOSI Jenő. Ébred a Balaton. == Dunántúli Napló, 37. (1980. ápr. 21.) 109., p. 2. ISSN 0133-2007
76. Közölte például Czöbel Béla Berda Józsefről készült tusráját.
77. Tükrök között, p. 91.
78. FODOR – TÜSKÉS, I., i. m. p. 217.
79. Szekszárd: Művészi szöttesképek, faragások. == Dunántúli Napló, 36. (1979. júl. 23.), 200., p. 2. ISSN 0133-2007
80. Z. M. Gyarmathy Tihámér és a sokdimenziós tér. == Új Dunántúli Napló, 2. (1991. márc. 23.) 80., p. 3. ISSN 1865-9133
81. FODOR – TÜSKÉS, II., i. m. p. 44.
82. FODOR – TÜSKÉS, II., i. m. p. 85. 93.
83. FODOR – TÜSKÉS, III., i. m. p. 183.
84. TÜSKÉS Tibor. Beszélgetés Kolbe Mihállal: Részlet. == Dunántúli Napló, 31. (1974. dec. 21.) 349., Hétvége, p. 8.; TÜSKÉS Tibor. Képzőművészek műhelyében: Beszélgetés Kolbe Mihállal. == Jelenkor, 18. (1975) 1., p. 61–70.; FODOR – TÜSKÉS, II. p. 299.
85. TÜSKÉS Tibor. Kolbe Mihály rajzsorozata Mohácsról. == Dunántúli Napló, 33. (1976. aug. 1.) 211., p. 4. ISSN 0133-2007
86. FODOR – TÜSKÉS, III., i. m. p. 40.
87. TÜSKÉS Tibor. Látogatóban Reich Károlynál. == Somogy, 8. (1978) 2., p. 36–42. ISSN 0133-0144
88. Takács Tibor. Nagy Ferenc őrzi a kincseit. == Népszava, 115. (1987. okt. 10.) 239., p. 10. ISSN 0133-1701
89. A népi ornamentikától a körplasztikáig: Nagy Ferenc útja. == Somogy, 8. (1978) 4., p. 7–12. ISSN 0133-0144; *Megjelent még*: TÜSKÉS Tibor. Triptichon: Irodalom, művészet, hagyomány. Budapest: Szépirodalmi K., 1986. p. 343–355. ISBN 963-15-2973-6 (hibás)
90. SZELÉNYI Károly. Pécs és Baranya: A magyar mediterráneum. A bevezetőt és a képaláírásokat írta, az idézeteket vál. TÜSKÉS Tibor. Pécs: Baranya Megyei Könyvtár, 1988. (Pannónia könyvek). ISBN 963-7272-45-3 [A bevezető helye: p. 5–7.]
91. SZATYOR Győző. Úton, hazafelé... == Dunántúli Napló, 31. (1974. márc. 3.) 61., Vasárnapi melléklet, p. 6.; TÜSKÉS Tibor. Barátom, Győző. == Az Ormánság vonzásában: Szatyor

- Győző, a hagyományörző. Szerk. SZIRTES Gábor. Pannónia könyvek. [Pécs]: Pro Pannonia, 2007. p. 77–87. (Pannónia könyvek). ISBN 963-978-9498-92-1 (hibás)
92. PI. Szatyor Győző kiállítását Tüskés Tibor nyitotta meg a Kisgalériában 1975. márc. 3-án, Sellyén 1983. okt. 8-án, Pécsen 1985. okt. 15-én, az Esztergomi Galériában 1988 májusában.
93. Az 1980-as években Nagyszüleim gyakran vittek játszani a Szatyor Győző által 1980-ban készített tettyei játszótérre.
94. TÜSKÉS Tibor. A sepsiszentgyörgyi csillagnéző. == Tiszatáj, 57. (2003) 8., p. 58–62. ISSN 0133-1167; ÁGOSTON Zoltán. Irodalom és politika: Tüskés Tiborral Ágoston Zoltán beszélget. == Jelenkor, 48. (2005) 11., p. 1053–1065. ISSN 0447-6425
95. TÜSKÉS Tibor. A fametsző. == Népszava, 104. (1976. febr. 28.) 50., p. 8.; TÜSKÉS Tibor. Utak Európába. Budapest: Kozmosz Kv., 1985. p. 36–44. ISBN 963-211-617-8 *
96. FODOR – TÜSKÉS, III. p. 520.
97. FODOR–TÜSKÉS, II. p. 355.
98. KÁNTOR Lajos. Emberi képek, háttérrel. == Korunk, 35. (1976) 11., p. 824–831.
99. In memoriam TT, p. 137–141.
100. Pécsi írók Eszéken. == Dunántúli Napló, 31. (1974. okt. 14.) 282., p. 4.; ORDÓDY Katalin. Visszanézve a Vajdaságra. == Irodalmi Szemle, 1981, 10. p. 939–942. (a teljes cikk helye: p. 938–942.); Pécsi író a zombori folyóiratban. == Dunántúli Napló, 43. (1986. okt. 11.) 280., p. 8. ISSN 0133-2007
101. TÜSKÉS Tibor. Vajda Gábor: Források és partok. == Forrás, 16. (1984) 3., p. 93–95. ISSN 0133-056X
102. TÜSKÉS Tibor. Valóságközelben: Székácsné Vida Mária: A művészeti nevelés hatásrendszere: A Horvátországi Magyarok Szövetsége első évkönyve. == Forrás, 12. (1980) 7., p. 82–85. ISSN 0133-056X; TÜSKÉS Tibor. Ki folytatja tovább? == Horvátországi Magyarok Szövetsége. Évkönyv, 4. Szerk. TROSZT Sándor. Eszék: Horvátországi Magyarok Szövetsége, 1982. p. 137.; G. O. [GÁLLOS Orsolya]. Könyvbemutató a Mozgalmi Házban: Horvátországi magyar kiadványok. == Dunántúli Napló, 38. (1981. dec. 9.) 337., p. 1. ISSN 0133-2007; Horvátországi magyarok bemutatói: Könyvbemutató, folklórestek, találkozók. == Dunántúli Napló, 45. (1988. nov. 14.) 317., p. 1. ISSN 0133-2007
103. TÜSKÉS Tibor. Közös utakon: Négy magyar könyv Csehszlovákiából. == Könyvtáros, 25. (1975) 2., p. 106–108.
104. TÜSKÉS Tibor. Utak Európába, p. 22.
105. TÜSKÉS Tibor. Zalabai Zsigmond: Mindenekről számot adok. == Forrás, 17. (1985) 7., p. 85–86. ISSN 0133-056X; TÜSKÉS Tibor. Egy példamutató falurajz: Zalabai Zsigmond: Hazahív a harangszó. == Forrás, 19. (1987) 2., p. 87–88. ISSN 0133-056X
106. TÜSKÉS Tibor. Prokop Péter Jánoshalmán. == Vigilia, 44. (1979) 8., p. 560–563. ISSN 0042-6024
107. PIM Kézirattár, TT-hagyaték, 11 levél Szabó Ferentől.
108. PI. TÜSKÉS Tibor. „Csak belül aranylunk” Pusztai Sándor költői útja. == Vigilia, 41. (1976) 8., p. 542–547. ISSN 0042-6024; Reagál rá: SZABÓ Ferenc. „A fények rézsút esnek” Pusztai Sándor 65 éves. == Katolikus Szemle, 28. (1976) 4., p. 369. (a teljes cikk helye: p. 368–371); SZABÓ Ferenc. Párbeszéd Tüskés Tiborral Pilinszky János misztikájáról. = Pannon Tükör, 5. (2000) 3., p. 35–36. ISSN 1219-6886
109. TÜSKÉS Tibor. Olasz égbolt alatt (2.). == Dunántúli Napló, 40. (1983. júl. 10.) 189., p. 4. ISSN 0133-2007; Tükrök között, p. 404–405.
110. PIM Kézirattár, TT-hagyaték, 15 levél Szőnyi Zsuzsától.
111. TÜSKÉS Tibor. Kodály-módszer fényképezőgéppel: távinterjú Rácz Istvánnal. == Alföld, 35. (1984) 10., p. 62–72. ISSN 0401-3174; TÜSKÉS Tibor. Utak Európába. p. 112–113.
112. TÜSKÉS Tibor. Kalevala: Rácz István fordítása. == Jelenkor, 20. (1977) 12., p. 1150–1151. ISSN 0447-6425
113. PIM Kézirattár, TT-hagyaték, 15 levél Rácz Istvántól.
114. FODOR – TÜSKÉS, II., i. m. p. 344-346.
115. TÜSKÉS Tibor. Párizsi mozaik. == TÜSKÉS Tibor. Utak Európába. Budapest: Kozmosz Kv., 1985. p. 181–202. ISBN 963-211-617-8 *
116. PIM Kézirattár, TT-hagyatékban hét levél Nagy Páltól.
117. Látogatásáról híradás ld. pl.: Nicolai Tatimir professzor [...]. == Magyar Nemzet, 18. (1962. szept. 22.) 222., p. 6.

(Beérkezett: 2020. december 15.)